

OSNOVNA ŠOLA ORMOŽ
Znanje | Varnost | Odgovornost | Ustvarjalnost

MOJ DEDEK INTERNIRANEC

zgodovina

raziskovalna naloga

Avtorja: Luka Voljč

Lan Voršič

Mentorica: Tanja Babič

Somentorica: Nataša Kolar

Ormož, 2014

ZAHVALA

Za pomoč pri raziskovalni nalogi se zahvaljujema najinima mentoricama *Tanji Babič*, prof. zgodovine in nemščine ter *Nataši Kolar* prof. geografije in zgodovine, ki sta nama zmeraj radi priskočili na pomoč, nama pomagali pri spoznavanju raziskovalnega procesa, naju spodbujali, nama svetovali, kako rešiti probleme. Učiteljici *Slavici Šajnovič* se zahvaljujema za lektoriranje najine raziskovalne naloge in učiteljici Mirjani Korpar za prevod povzetka.

KAZALO

ZAHVALA	3
1 UVOD	6
2 HIPOTEZE IN METODE DE LA	6
2.1 Hipoteze	6
2.2 Metode dela	6
2.2.1 Preučevanje pisnih zgodovinskih virov	6
2.2.2 Izdelava zemljevida	7
2.2.3 Analiza slikovnega gradiva	7
3 ŽIVLJENJE JOŽETA KRAJNCA PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO	7
4 46 MESEČNA POT SKOZI ZAPORE IN TABORIŠČA	11
4.1 Analiza pisem za leto 1941	12
4.2 Analiza pisem za leto 1942	12
4.3 Analiza pisem za leto 1943	15
4.4 Analiza pisem za leto 1944	16
4.5 Analiza pisem za leto 1945	17
5 Življenje po vojni	19
6 ZAKLJUČEK	33
7 SEZNAM FOTOGRAFIJ	34
8 SEZNAM PISEM	35
9 SEZNAM KART	36

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva analizirala spomine Jožeta Krajnc, Lukovega dedka. Skrinja zakladov, kot sva poimenovala škatlo, v kateri so bila pisma, fotografije in drugi dokumenti, je bila shranjena pri Luki doma, v garaži.

Uporabila sva metodo analize virov – pisem.

Jože Krajnc je bil španski borec, ki pa zaradi izdaje Španije nikoli ni videl. Med vojnama se je kot delavec politično udejstvoval, zato je imel težave z oblastmi. Pred okupacijo je bil sprejet v Komunistično partijo. Zaradi sodelovanja s Komunistično partijo je bil med vojno deportiran v Dachau. V pismih opisuje življenje v Dachauu, opisuje, kako so Nemci delali poskuse na njem in druge grozote druge svetovne vojne.

Takoj po vojni je bil razporejen na Ptuj kot komandir policije Ptuj do leta 1947. Ker je pred vojno živel v Tržiču, se je vrnil tja in kot gradbenik delal na cesti Ljubljana - Ježica. Do upokojitve je nato delal v Predilnici Tržič. Umrl je leta 1985 v Brezovcu.

ABSTRACT

In our research paper, we analysed the Jože Krajnc's memories, who was Luke's grandfather. The treasure chest, as we called the box in which the letters, photographs and other documents were in, had been stored in the garage of Luke's home.

We used the method of source analysis - letters.

Jože Krajnc was a Spanish fighter, who never saw Spain due to treason. During the world wars he was a worker, who was also politically active and thereby had trouble with the authorities. Before the occupation he was accepted in the Communist Party. Due to the cooperation with the Communist Party during the war, he was deported to Dachau. The letters describe the life in Dachau, how the Germans experimented on him and other horrors of the Second World War.

Immediately after the war he was placed as a commander of police force in Ptuj until 1947. He returned in Tržič, where he lived before the war. He was a contractor working on the road Ljubljana - Ježica. Until his retirement he worked in the Spinning Mill Tržič. He died in 1985 in Brezovica.

1 UVOD

Med poletnimi počitnicami sem v garaži našel škatlo s fotografijami, starimi pismi in različnimi dokumenti, ki so se nanašali na nekega Jožeta Krajnca. Radovednost mi ni dala miru, začel sem brati in pregledovati slike. Kmalu sem ugotovil, da gre za mojega deda. Začelo se mi je porajati vprašanje, zakaj pisma niso naslovljena in zakaj piše o sebi. Na dnu škatle sem našel tudi nedokončan dedov življenjepis, v katerem je zapisano, da je bil komunist ter da se je javil kot prostovoljec za vojno v Španiji, nato pa se konča. V pismih sem zasledil, da je bil večkrat aretiran, da je bil pred okupacijo sprejet v Komunistično partijo in celo deportiran v taborišče. Ko sem mamo vprašal, če bi mi več povedala o tem, mi je dejala, da ded o vojni ni hotel govoriti, je pa svoja doživetja zapisoval in jih shranjeval. Našla jih je po njegovi smrti in jih shranila. Svetovala mi je, naj jih preberem, kar sem tudi storil. Najdeni material sem pokazal prijatelju Lanu, ki je predlagal, da to pokaževa učiteljici zgodovine v šoli in da o mojem dedu napiševa raziskovalno nalogo Moj dedek interniranec.

2 HIPOTEZE IN METODE DE LA

2.1 Hipoteze

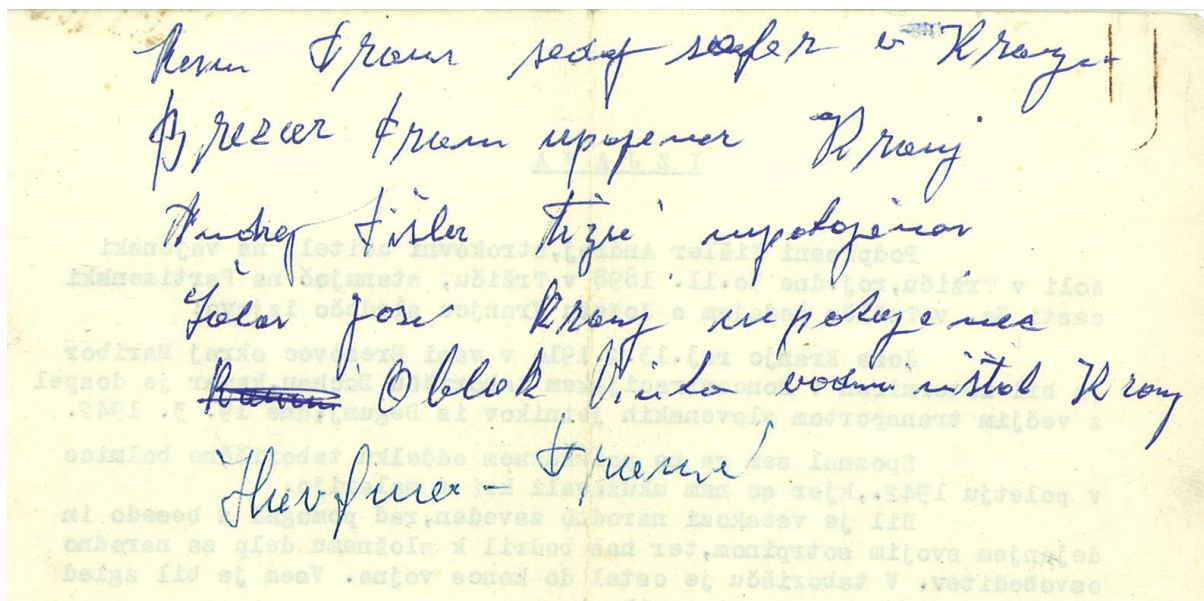
Pred začetkom najine raziskovalne naloge sva predvidevala:

- H1 – Ded je bil član Komunistične partije.
- H2 – Ded je bil prostovoljec v španski vojni.
- H3 – Drugo svetovno vojno je preživel kot taboriščnik.
- H4 – Politično dejaven je tudi po vojni.
- H5 – Po vojni je kot žrtev taborišča upravičen do odškodnine.

2.2 Metode dela

2.2.1 Preučevanje pisnih zgodovinskih virov

Osnova najinega raziskovanja so bila pisma, ki jih je ded pisal po vojni do svoje smrti, ter različni dokumenti. Pisma je pisal sam sebi oziroma so napisana kot spomini, nanašajo pa se na grozote vojne. Skoraj vsa pisma so napisana na pisalni stroj. Porajalo se nama je vprašanje, zakaj le. Odgovor nama ja podala moja mama, ki je povedala, da so se očetu včasih zelo tresle roke in da je bila njegova pisava težko čitljiva. To sva ugotovila tudi sama, saj nekaterih pisem nisva znala v celoti prebrati.

Slika 1: Primer za naju neberljivega zapisa.

Pisma sva najprej uredila po kronološkem zaporedju. Branje pisem je bilo sprva naporno, saj je pri nekaterih črnilo že zelo zbledelo, nato pa sva bila presenečena, kaj vse se je dogajalo vojaku v zaporu in taborišču, o čemer v šoli ne govorimo. Iz pisem sva izpisala tisto, kar se nama je zdelo najbolj zanimivo in pomembno. Zavedava se, da mogoče ni najbolj znanstveno pravilno, trdiva pa, da najini izpisi prikazujejo življenje Jožeta Krajnc pred vojno, med vojno v zaporih in taborišču ter po vojni. To pa je rdeča nit najine raziskovalne naloge.

2. 2. 2 Izdelava zemljevida

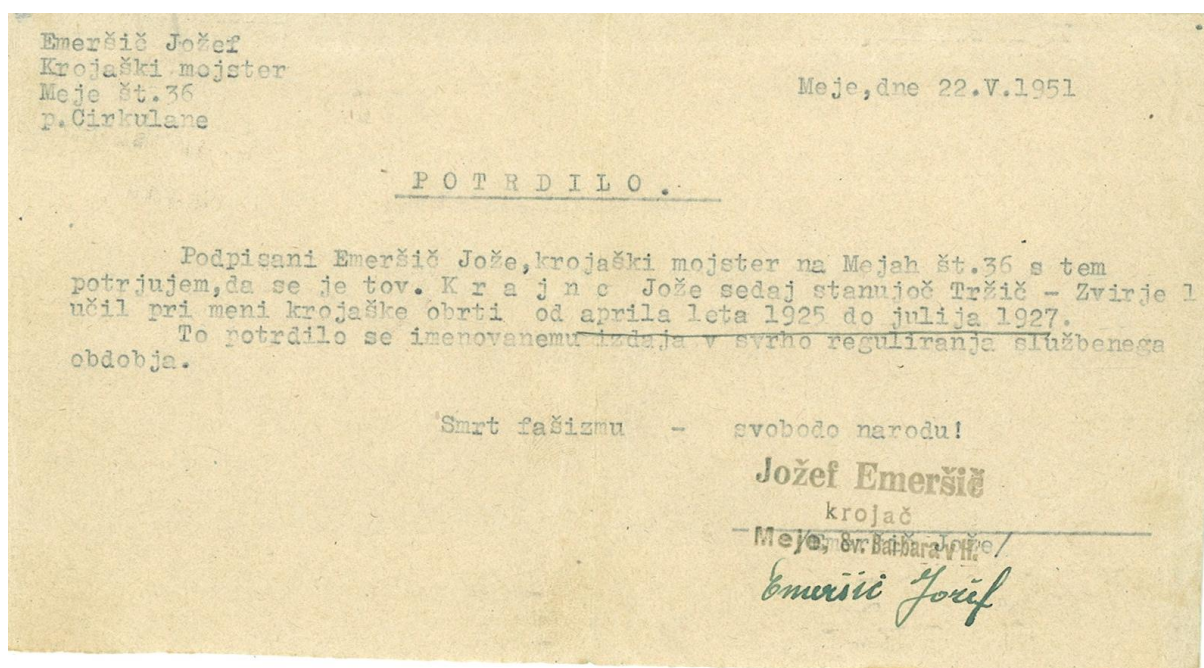
Za lažje razumevanje bivanja v zaporih in taboriščih sva izdelala zemljevid. Uporabila sva podatke in material, ki so nama bili na voljo v zapisih.

2. 2. 3 Analiza slikovnega gradiva

Zbirko starih fotografij sva pregledala in izvzela fotografije, na katerih je Jože Krajnc. Pri tem nama je pomagala Lukova mama.

3 ŽIVLJENJE JOŽETA KRAJNCA PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Moj dedek Jože Krajnc je izhajal iz kmečke družine v Brezovcu pri Ptujju iz Haloz. V družini je bilo pet otrok. Kot četrti se je rodil 13. februarja 1910. Njegov oče je obdeloval majhno posestvo, ker pa mu to ni prinašalo toliko, da bi preživel družino, se je tudi ukvarjal z krovstvom slamnatih streh. Ko je moj ded dopolnil 10 let, mu je umrla mama in se je s tem njegovo življenje še poslabšalo. Po končani osnovni šoli, ki jo je obiskoval pri Sveti Barbari v Halozah, se je šel učiti za krojača. Mojstru, ki je imel poleg krojaške obrti tudi manjše posestvo, je moral podnevi pomagati delati v vinogradu in na polju, sekati drva, prinašati vodo iz studenca, delati v gospodinjstvu, skrbeti za otroke, ponoči ali po končanem delu pa je delal v krojaški delavnici. Zaradi utrujenosti je pri krojaškem delu večkrat zadremal, zaradi česar ga je mojster z škarjami udaril po glavi in rokah. Spoznal je, da s tem krojaštvom ne bo nič, zato je po dveh letih pobegnul in se zaposlil pri nekem kmetu v Mali Nedelji za hlapca.

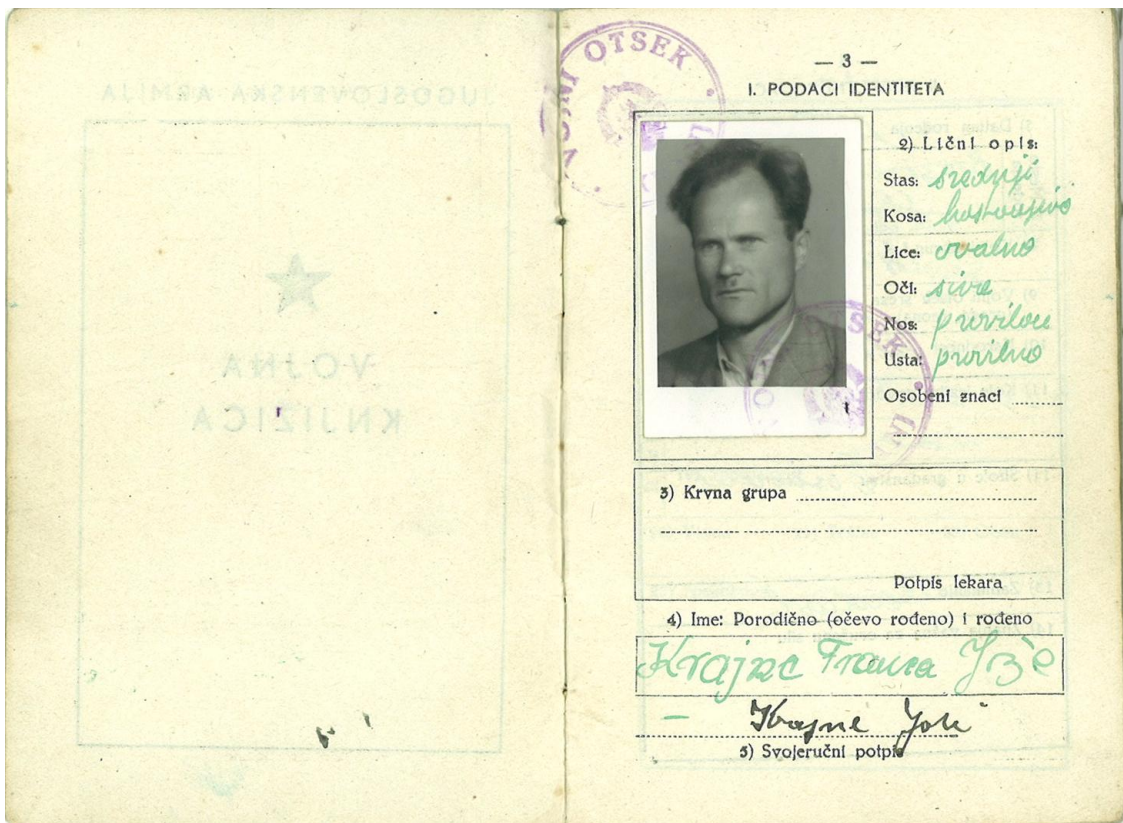

Slika 2: Potrdilo krojaškega mojstra o opravljanju vajeništva pri krojaškem mojstru.

Po enem letu pa se je zaposlil pri firmi Dukič in Drug v Trbovljah in Bledu. V Trbovljah so ravno takrat rudarji protestirali. Do odhoda k vojakom leta 1931 je bil zaposlen na posestvu Nemke Hilde Winkler v Sv. Barbari v Halozah kot oskrbnik. Vojaški rok je služil 18 mesecev. Bil je v inženirskem bataljonu. Vse to je razvidno iz vojne knjižice.

Slika 3: Prva stran vojne knjižice

Slika 4: Osebni podatki v vojaški knjižici

— 4 —

II. REGRUTNI PODACI

5) Datum rodenja	13. 11. 1910.	
7) Mesto rodenja	Brezovca - 457 Slovenija	
8) Vojni okrug	Ljubljana	
9) Vojni osek sreza (grada, reona)	Kronj	
10) Narodnost	Slovenski	
11) Koje jezike govori	slovenski	
11) Škole u gradanstvu	osnovne	
13) Zanimanje	radnik	
14) Znanja važna za oružanu silu		

— 5 —

15) Predvojnička obuka		
Ranija vojna služba	16) U kojoj vojsci i koliko	kin. jug. 18 mes. 1931/32
	17) Rod vojske	Prubir. i. c.
	18) Čin	redov
	19) Specijalnost	
20) Visina	21) Težina	23) Obim
23) Sposobnost	spasoban	

Slika 5: Podatki o rekrutu

Jeseni 1932, ko se je vrnil iz vojske, se je zaposlil pri gradbenem podjetju Živič v Mariboru, takoj nato pa pri firmi Brata Cotić v kamnolomu Reke pri Mariboru. Zaradi naporenega dela in nizke plače (3 dinarje na uro) so delavci štrajkali. Vseh delavcev je bilo okrog 20. Štrajk sta organizirala dva Ljubljana, ki sta bila pri tej firmi zaposlena, imeni nista omenjeni. Štrajk je uspel in dobili so zvišano plačo za 50 par na uro. Leta 1935 je prišel v Ljubljano in po nekaj časa brezposelnosti se je zaposlil pri firmi Marić kot gradbeni delavec. V Ljubljani je spoznal izkušene delavce, ki so že delali v strokovni organizaciji gradbincev: Lojzeta Škofljanca, Jako Platiša, pozneje Rudolfa Ganzitija, Toma Brejca, Dušana Humerja, Franca Brdajsa, Ignaca Tratarja, Franca Perneteta, Toneta Čufarja in Franca Leskovška, s katerim je raznašal ilegalno literaturo "Kdo smo in kaj hočemo" in drugi material. Ganzitijeva žena je za nekatere gradbince kuhala, to hrano je opoldan na gradbišče nosil Tone Čufar. Ravno takrat je Čufar pisal igro "Ščurki". Od teh gradbincev je moj ded dobil prve napotke za organizirano delo. Od leta 1935 je bil v tesni povezavi s komunisti. Aktivno je delal v organizaciji gradbenih delavcev in bil izvoljen v Republiško vodstvo - podsavez za Slovenijo. Sodeloval je v različnih akcijah gradbenih delavcev. V generalnem štrajku leta 1936 je bil delavski zaupnik in član odbora za priznanje kolektivne pogodbe.

Leta 1937 je partija mobilizirala prostovoljce za Španijo. Ded se je javil in dobil denar za pot do Splita. V njegovi skupini je bilo 6 mož. Vodja skupine je bil neki Slavc. Krenili so zvečer z vlakom in drugi dan popoldan prispeli v Split. Njihov prihod je bil organiziran. Tisti večer so bili na neki prireditvi, ki so jo priredili stavkajoči delavci iz cementarne. Zbirališče je bilo na hribu Mosor. Še istega večera so se vkrkali na motorni čoln, s katerim so se prepeljali na otok Brač. Vseh skupaj jih je bilo 154. Postavili so stražo po okoliških hribih in čakali navodila. Zaradi utrujenosti in sonca je kmalu zadremal 50 m vstran od stražarskega mesta. Ko je naenkrat zaslišal streljanje in vpitje žandarjev, se je hotel skriti, vendar sta ga dva žandarja odkrila in ga z naperjenim orožjem pozvala, da dvigne roke in mu pobrala dokumente. Prepeljan je bil v Split, kjer je bil z mnogimi drugimi zaprt v nekem novozgrajenem

skladišču. Od zunaj so se slišali vzkliki »živeli španski borci«. Iz zapisa je razvidno, da ded v Španijo nikoli ni prispel.

“ ... ležali smo na podu, hrano so nam dali samo enkrat dnevno v obliki hlebčka kruha in vodo. Bili smo pod komando šefa policije Bordone. Zaradi nečloveškega postopanja nekaterih žandarjev, smo uspeli, da so take odstranili. Zaradi slabe hrane smo začeli štrajkati in uspeli, da smo lahko sami kupili za svoj denar, saj so nam domačini nosili hrano. Peki, mesarji in mlekarji so nam nosili cele pladnje hrane. Prepevali smo revolucionarne pesmi, eno od teh je eden spisal, ki se glasi:

Dobrovoljci idu kavaleru
imeli su veter i neveru
oj opleneć pukle ti propela
što nas nisi u Španijo odvele

Kabaleru lepo ti je ime
sve Evrope ponosi se s njime
Kabelero radničke brigade
Frenku zadele si puno jede

Kabelero radničke ti mati
zate ćemo svi živote dati ¹

V Splitu je bil večkrat zaslišan. Po zaslišanju so ga prepeljali v Zagreb in nato v Ljubljano. Po izpustu iz zapora je šel v Kranj in se zaposlil pri firmi Pretnar. V Kranju je navezal stike s Tonetom Nartnikom, Stanetom Toplakom in Lojzetom Horvatom. V Kranju je bila že organizirana strokovna organizacija gradbincev, ki jo je vodil Tone Nartnik. Organizacija je postala močna in je zajela vsa gradbišča. Bil je član odbora in delavski zaupnik na svojem gradbišču. Iz dokumentov je razvidno, da je za nekaj časa odšel v Tržič, kjer je opravljal različna gradbena dela. Nikjer ni zapisano, kaj je tam tedaj počel. Leta 1938 pa je šel na gradbišče Golnik in tam ostal do okupacije.

---

¹ Vir življenjepisa.

4 46 MESEČNA POT SKOZI ZAPORE IN TABORIŠČA

4.1 Analiza pisem za leto 1941

Marca 1941 je bil sprejet v članstvo komunistične partije. Sprejel ga je Jože Fink. Prisoten je bil še član Leopold Zerzuti. Ob razpadu Jugoslavije je bil v Zagrebu kot vojak inženirskega bataljona. Od tam se je vrnil nazaj na Golnik, ki so ga že okupirali Italijani, nato pa so prišli Nemci. Po navodilu partije je pristopil k organiziranemu odporu proti okupatorju. Sodeloval je pri zbiranju orožja in hrane ter sanitetnega materiala. Vse to je izročal Jožetu Finku.

Takrat se je pri njem v stanovanju skrivala ilegalka Tončka Mokorel. V neki akciji za oskrbo partizanov je sodeloval pri prevozu ajdove moke. Moko je dal in peljal kmet Peter Gregorc iz Siničnega pri Golniku. Pri prehodu železniške proge pri Križah je vlak zadel v voz, deda je vrglo na njivo, voz je bil razbit in moka raztresena, konj in Gregorc nista bila poškodovana, edino ded je dobil težke poškodbe, zaradi katerih je bil en mesec v bolnici na Golniku. Konec julija 1941 je bila mobilizacija partijcev. Ded je imel nalogo mobilizirati na Golniku. Zbirališče je bilo na sanatorijskem travniku na Golniku, vseh je bilo okoli 20 moških. Še isto noč so štirje iz te skupine odšli na Veliko Poljano pod Storžič, kjer se je formirala Tržiška četa. Od dobljenih poškodb na železnici se še ni počutil dobro. Odšel je domov z vednostjo komande, da zaščiti ženo in otroka. Vsi so odšli na njegov dom v Haloze. Žena se je vrnila na Gorenjsko. Zaradi izdaje pa je bila takoj aretirana v Begunjah. Drugih podatkov o njej in otroku v virih nisva našla. Za njima se je izgubila vsaka sled. Tudi mama, njena sestra in polbrata, oba iz babičinega prvega zakona, tega ne vedo. Ugotovitev, da je bil ded pred vojno že poročen in da je imel otroka, je presenetila tudi mamo, ki tega tudi ni vedela. Da bi o tem povprašala mamo (babico), pa tudi ni več možno, ker je že umrla.

V noči od 18. na 19. avgust 1941 je bil tudi sam ded aretiran, ko je spal v hlevu. Odveden je bil v Ptuj, kjer je bil do konca decembra 1941. Zaslišan je bil in vprašan, če pozna Jožeta Lacka in Jožeta Potrča. V ptujskih zaporih se je seznanil z Kovačičem iz Pomurja, ki je bil športni učitelj, s katerim sta izdelala načrt za pobeg. Načrtovala sta ga za čas, ko so imeli v zgodnjih jutranjih urah čiščenje posode in prosto na zraku. Pobeg bi se po vseh izgledih lahko uspešno izvedel. Kovačič je bil en dan pred določenim pobegom odveden na gestapo v mesto, ko se je ponoči vrnil nazaj, je pri vhodu v zapore z močnim zamahom podrl gestapovca in pobegnil. To je moj ded izvedel naslednji dan od slovenskega paznika, ko je bil odpeljan v mariborske zapore.

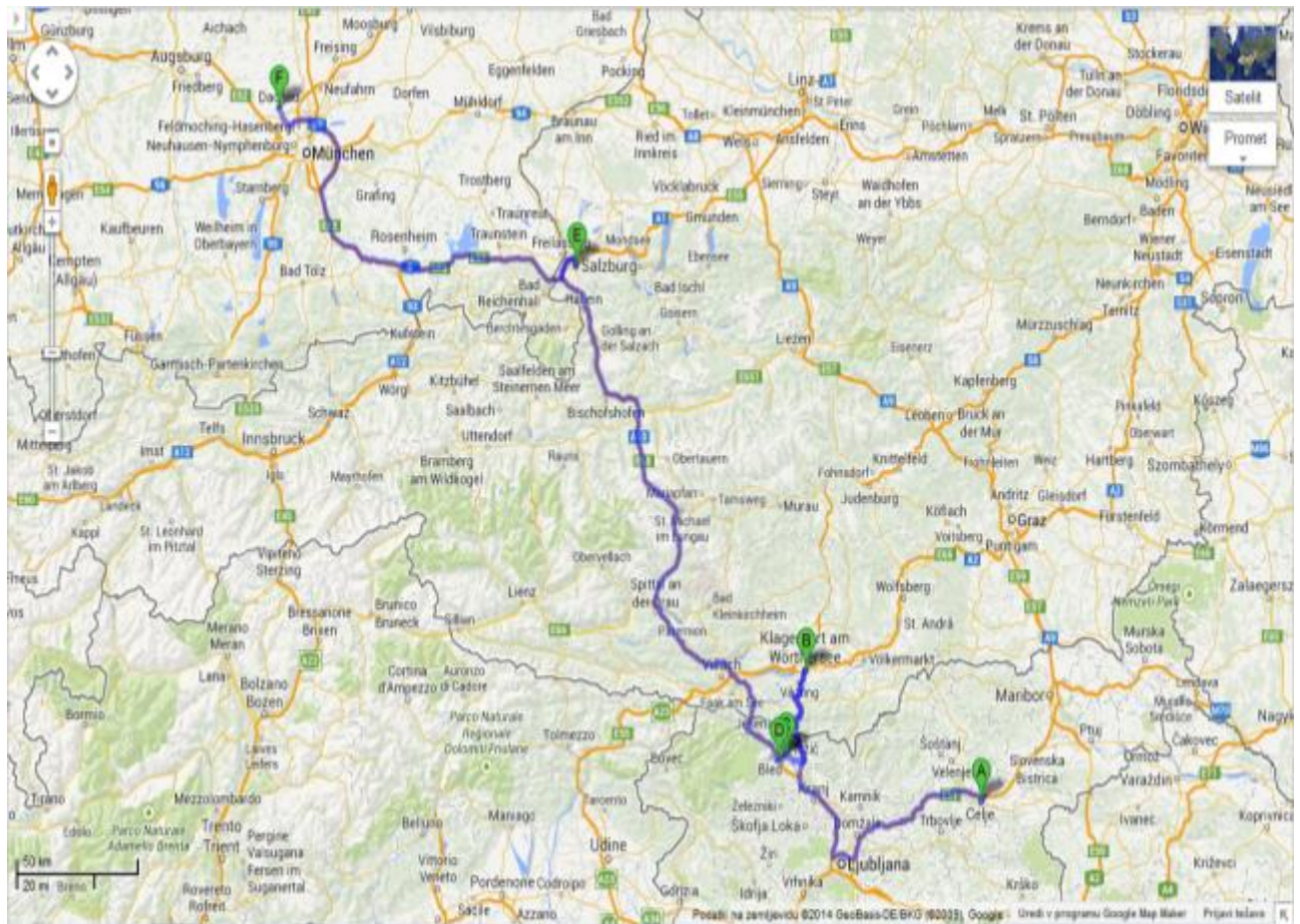
4.2 Analiza pisem za leto 1942

Sredi januarja 1942 je bil odveden v Stari pisker v Celje. Odveden je bil na gestapo, kjer so ga mučili. Zapisal je: "Postavil sem se z obrazom k zidu v hodniku, kjer me je vsak mimoidoči, ki jih je bilo mnogo, močno udaril v vrat, da sem vsakokrat močno butnil v zid in je zid kmalu postal krvav."²

Iz Celja je bil prepeljan v Celovec in preko Celovca nazaj v Begunje. Dne 13. februarja 1942 je bil zaslišan. Obdolžili so ga, da je sodeloval pri uboju gestapovcev na Veliki Poljani in gestapovci so ga pretepali, vendar ničesar ni izdal. Dne 17. marca 1942 dopoldan so vse zapornike nagnali na dvorišče, okrog 70 moških, dobili so vsak dva hlebčka kruha z marmelado in jih nato naložili na avtobuse in jih odpeljali na železniško postajo Lesce, od tam pa proti Salzburgu. Med vožnjo so izvedeli, da gredo v Dachau.

---

² Pismo iz januarja 1942.

Karta 1: Pot iz starega piskra v Celju do Dachau

Last Name:	KRAINZ
First Name:	Josef
Title:	
Birth Day:	13
Birth Month:	Feb
Birth Year:	1910
Birth Place:	Bresoveh
Came From:	
Residence (town):	Bresoveh
Residence (street):	
Prisoner Number:	29492
Date of Arrival:	zug. 18 Mar 1942
Disposition:	befr. Dachau
Disposition (translated):	liberated. Dachau
Category:	befr. Dachau
Category (translated):	befr. Dachau
ID:	70331
Page:	3031/Sey.
Disk:	3
Image:	152
Comment:	

Slika 6: Izpis iz spletne evidence taborišča Dachau³

³ Elektronski izpis evidence internirancev taborišča Dachau

<http://stevemorse.org/dachau/details.php?lastname=KRAINZ&firstname=Josef&title=&birthday=13&birthmonth=Feb&birthyear=1910&bir>

Ded je o prihodu v Dachau zapisal:

“Dne 19. marca 1942 smo prispeli v taborišče Dachau. Običajna procedura je bila izvršena, po dezinfekciji in britju ter striženju smo se okopali in oblekli v taboriščne obleke. Jaz sem dobil št. 29492 in odkorakal na blok 14. štuba 2, kjer so že bili Ozvald Žumer, Bolgar Ninčev in drugi. Po 14 dnevih sem bil premeščen na blok 13, kjer so se izdelovali razni drobni deli za avione. Sam sem bil zaposlen pri gradbeni grupi. Komanda je štela cca 200 mož. Delo v tej grupi je bilo priganjaško. Med delom so nas pretepali in med delom smo morali tekati s samokolnico. Kmalu po tem po nekem apelu se je javil neki Slovenec za zdravniški pregled, ker je bil tako slab, sem ga moral pod roko peljati v revir, ne vem iz kakšnih razlogov so potem pridržali še mene na revirju. Zaradi napora in slabe hrane sem bil izčrpan. Na revirju sem ostal 10 dni. V sobi revirja so bile grozne stvari. Videl sem jetnike, napol gnile z ranami, blato so izločali na levi strani nad kolkom, nekateri so bili zaliti z vodo. Vsak dan jih je nekaj umrlo. Značilno je bilo to, da je bila postelja pri vratih za tistega, ki je bil najslabši in je vedel, kaj ga čaka. Na tej postelji je dobil smrtno injekcijo. Iz tega revirja sem bil poslan na svoj blok in s tem izgubil prvotno komando. Bil sem brez komande in s tem izpostavljen dnevnomu strahu, kam me bodo poslali. Poleti 1942 je bil neki dan apel. Postrojili so nas in iz grupe pobrali, cca 10 ljudi, pobrali številke in dobili smo nalog, da se brezpogojno javimo na revirskem bloku št. 3 po štirih dnevih. Ko sem prispel na revir, sem bil temeljito zdravniško pregledan in vprašan, če sem imel kakšne zlome in druge bolezni. Takoj na hodniku so pripeljali k meni nekega Nemca s kriminalnim znakom, bolničar je z injekcijsko iglo vzel temu kri in jo takoj vbrizgnil v mojo roko. Nato sem bil odveden v sobo in dobil svojo posteljo. V sobi so bili že nekateri Slovenci, med temi Lavtar iz Kranja, Andrej Tišlar iz Tržiča, Franc Brezar iz Kranja, Tone Havner iz Stražišča, Šolar iz Kranja in drugi. Hrano smo prejeli enako kot na bloku, v slučaju nastopa vročine smo pa dobivali mlečno hrano in bel kruh. To je bilo pa itak brez pomena, ker z vročino nisem imel nobenega apetita, hrana se je potem porazgubila. Meni je po štirih dnevih nastopila vročina do 40,5 stopinj. V glavi so nastopile grozne bolečine, da se mi je mešalo in sililo na bruhanje. Dnevno si se moral javljati v ambulanti, kri so mi jemali iz ušes in konic prstov. Našo sobo je dnevno obiskoval profesor Šiling, kateri se je posebno za vsakega posebej zanimal in vodil posebno kartoteko za sebe. Vročine so se pojavljale pri posamezniku večkrat tedensko. Bili smo močno izčrpani, rumeni in suhi. Poleg tega smo dnevno morali hraniti v posebnih kletkah 20x15x10 cm cca 40-60 prestradanih komarjev. Te komarje si si moral dati med noge, da so ti pili kri, ko je flegler kontroliral kletke in ugotovil, da komarji nimajo rdečih zadkov, jih je vrnil in si moral držati toliko časa, da so bili siti. Ti piki so na začetku povzročali neprijetne občutke in bolečine, proti koncu pa teh komarjev niti nisem več čutil, ker je noga otrpnila. Ta postopek je trajal več mesecev. Nato so nas začeli zdraviti z kininom in neko zeleno grenko vodo, ki si jo moral v pričo flegerja izpiti. To zdravljenje je zopet trajalo nekaj mesecev. Vso brado sem imel v lišajih, da se nisem mogel briti, tehtal sem 48 kg, doma sem tehtal 84 kg, noge in oči sem imel zalite z vodo vsako jutro. Nekateri so dobili rumenico, sled česar so umrli kot na primer Beloh iz Jesenic. Po prihodu na svoj blok smo se morali stalno javljati na revirju zaradi kontrole jemanja krvi. Spominjam se, da je bila neka nedelja, ker takrat se je običajno delila boljša hrana, ko sem bil na kontroli. SS zdravnik mi je hotel iz žile na roki vzeti kri, ker pa žile ni mogel najti, ker so bile prazne, mi je ta napravil preko 50 vbodov, preden je dobil kri iz obeh rok. Zaradi teh vbodov so nastale bunkice v obliki lešnikov. Neki drugi SS-ovec mi je rekel, da moram vrteti roko, da bo prišla kri v žile, kar se je res zgodilo. Nato mi je ovil obe roki z ovojem, ko sem prispel na blok, nisem mogel rok premikati. Pri kosilu sem bil po tovarišu pitan. Kmalu nato sem bil dodeljen v komando SS zapora, ki se je nahajal za taboriščno kuhinjo. Tam so se popravljale peči in druga zidarska dela. V tej komandi sem imel možnost nabaviti kruh, s katerim so hranili zajce za kuhinjo. Te kose kruha sem pobral in stlačil v ajmar, pokril s papirjem in nasul s peskom, na vrh sem dal kladivo in kelo in tako nemoteno lahko prišel mimo stražarjev. Kruh sem potem razdelil najpotrebnejšim.”⁴

---

thplace=Bresoveh&from=&town=Bresoveh&street=&number=29492&DateOfArrival=zug.%2018%20Mar%201942&disposition=befr.%20Dachau&comments=Check%20E%20/%20F&category=Sch.%20Jug.&ID=70331&page=3031/Sev.&disc=3&image=152 (11. 2. 2014).

⁴ Pismo marec, poletje 1942.

Ded je opisal tudi, kako se je dalo kljub strogemu nadzoru za cigarete marsikaj zamenjati.

“ V tej komandi sem tudi lahko organiziral cigarete za kruh od SS-kaznjencev. Neki dan sem prišel v stik z neko skupino SS-kaznjencev, ki so ročno vlačili veliki valjar in tlačili cesto. Iz te cca 30 mož sestoječe grupe je nekdo klical moj priimek, ko sem šel mimo. Ustavil sem se in se čudil, kdo me od SS-ovcev pozna. Rekel je: "Ali me nič ne poznaš iz Golnika, kjer sem bil kovač na gradbišču sanatorija?". Takoj sem prepoznal, da je bil to Arko, kovač. Ti SS-kaznjenci so bili zaprti v samicah in imeli strogo prepovedano kajenje in posebno strogo disciplino, hrano so imeli boljšo in več, da jim je celo ostajala. Uspelo se mi je dogovoriti za 2 paketa tobaka in 2 paketa cigaret. Prej sem pa od njega prejel kruh. Pri zamenjavi cigaret in tobaka sem prejel skoraj nove vojaške čevlje. Te čevlje sem potem dal Francu Mediju iz Jesenic, ki je bil v moji sobi. Ta SS-ovec je preveč kadil v celici in so ga pri kontroli ujeli. Ob zaslišanju je povedal, komu je dal čevlje in od koga je dobil cigarete. Naslednji dan sem bil na delovnem mestu klican v SS-pisarno, tam sem bil pretepen in obrcan, da me je 3 mesece bolela zadnjica. Čevlje bi moral takoj vrniti, ker je bil pa Medija na delu, se je vrnil komaj ob 12. uri. Mediju sem povedal resnost položaja in mu vrnil cigarete, pa mi kljub temu ni hotel dati čevljev. Izgovarjal se je, da jih ne da. Šele na prigovarjanje drugih jih je dal nazaj. Čevlje sem takoj nesel nazaj. To delovno mesto sem moral takoj zapustiti in bil kaznovan z odvzemom kruha za 1 mesec in iz te komande dodeljen v drugo komando. Kmalu nato sem bil premeščen v baulager in delal z Hamerškom Jožetom iz Javornika.”⁵

4.3 Analiza pisem za leto 1943

Sredi januarja 1943 se je v taborišču pojavil tifus, vse je bilo pod strogo karanteno, ki je trajala do sredine marca. Dedek se spominja dogodka v času karantene.

“Odgнали so nas v kopalnico. Tam sem videl na betonu ležati 40 ljudi, ki so bili tako izčrpani, da niso mogli hoditi, bili so goli in vsi v ranah in ponesnaženi. Niti govoriti niso mogli. Po sebi so imeli kri in človeško blato. Te ljudi smo potem znosili v kopalnico, kaj je bilo z njimi, ne vem. Spominjam se tudi, da so od časa do časa odbirali slabotne in te z transportom vozili v druga taborišča, kjer so jih pokurili. Po karanteni sem bil dodeljen v komando štraflager, ki je bil oddaljen nekaj kilometrov. V tej komandi je bil tudi Ludvik Aljančič iz Kovorja. V tej komandi sem delal zidarstvo, nekaj časa sem tudi delal v skladišču blaga. V tej komandi sem lahko organiziral nogavice in flanelo in nosil potrebnim. Spominjam se tudi, da so se na našem bloku št. 24, ki smo ga dobili po karanteni, kjer smo bili vsi balkanski narodi, vršili razni ilegalni sestanki.”⁶

Dne 23. junija 1943, je bil ded na jutranjem pregledu zadržan in premeščen v Unterfahlheim pri Ulmu. To je bila skupina tridesetih mož in 6 SS-ovcev s psi. V tej skupini je bilo 6 Slovencev, 10 Jehovcev, nekaj Poljakov in Čehov. Izmed Slovencev so bili: Jože Hameršek iz Javornika, Stane Gorjanc iz Kranja, Feliks Trček z Žirovskega vrha, neki Mir iz Ptuja in Stane Konečnik iz Maribora. Nastanili so jih v neki baraki, ki je stala med ribniki. Dobili so nalogo, da regulirajo opuščene in zaraščene ribnike. Delo je bilo zelo naporno. Delali so od jutra do večera, hrana je bila slaba, posebno še kruh, saj so ga dobivali plesnivega. Ded je delal skupaj z zidarjem Hamerškom, pri pretokih ribnikov sta delala betonske jaške. Ker je bila hrana slaba, je ded organiziral otrobe, ki so bili namenjeni za gosi. Iz teh otrobov je kuhal žgance, zabelil pa jih je z lojem, ki ga je dobival v ribji kuhinji, kjer so se kuhale poginjene živali za ribe. Te žgance je dajal tudi drugim.

---

⁵ Pismo zadnji meseci 1942.

⁶ Pismo prva polovica leta 1943.

Ded opisuje, da je v tem času uspelo pobegniti nekemu Čehu, vendar je bil takoj ujet in odpeljan v nazaj v Dachau. Po invaziji Američanov na Sicilijo so jih spet premestili nazaj v Dachau, dne 6. 8. 1943. Po povratku v Dachau je bil dodeljen v komando, ki je štela dvajset mož, ki so odstranjevali izolacijo iz žice, ki so jo vozili iz bombardiranih mest. V tej komandi je ostal do 26. septembra 1943. Nato pa je bil dodeljen novi komandi, ki je šla v Selgau v Wutenberg, katera je štela cca 300 mož, tu sta bila tudi Hameršek in Vinko Vilfan iz Mosta pri Žirovnici. Potovali so skozi Friderikschafen. Ta večer so to mesto zavezniški močno bombardirali. Ubitih je bilo veliko kaznjencev, večinoma Ukrajincev. Še isti dan popoldan so prispeli v Salgau. Pred njimi je bila že neka skupina, ki je gradila barake za njih. Vseh barak je bilo 7, ki so stale na planoti poleg tovarne poljedelskih strojev. Kmalu je prišel drugi transport taboriščnikov. Med njimi so bili Dalmatinci, Črnogorci, Rusi, Poljaki in Francozi. V tej tovarni so izdelovali okvirje za orožje. Hrana je bila slaba. Ded je bil zaposlen pri zidarskih delih skupaj z Hamerškom ter nekaj Poljaki in Čehi. Skoraj ves čas je delal pri zidarskih delih, nekaj časa pa v gramozni jami pri izkopu peska. V pismih se spominja, da sta bila v tej komandi Ljubljčan Milan Benko in Ernest Čmek iz Celja. Oba sta bila v SS-kuhinji, kjer so kuhali tudi za njih. Spominja se jeseni, ko so hodili v gramoznico delat, na poti do tja pa je bilo veliko jabolk, da je vedno korakal pred njimi SS-ovec in brcal jabolka s ceste. Pridružili so se jim tudi otroci z lesenimi puškami, ki so jih pljuvali in metali vanje kamenje.

4.4 Analiza pisem za leto 1944

Točnega datuma se dedek ne spominja, ko je na začetku leta prišel z nekim transportom tudi Simo Čučkovič, znani revolucionar in borec iz Španije. Zaposlen je bil v tovarni pri strojih. Simo je kmalu po prihodu dal predlog dedu in nekemu Rusu Petru, da bi organizirali pobeg. Ker niso mogli dobiti več ljudi za načrt, ta ni bil izvedljiv.

Spominja se, da je Simo Čučkovič kmalu po prihodu v Selgau začel dobivati pakete. Ti paketi so bili nekaj posebnega, saj je bil v njih bel kruh in surovo maslo, margarina, mast, sir, cigarete, salame, posebno zanimivo pa je bilo, da je bila v paketih tudi pošta, običajno skrita v stekleni epruveti in potisnjena v marmelado. Iz te pošte so izvedeli za vse dogodke, ki so se dogajali doma in na fronti. Simo je te pakete tovariško razdelil. Vse te pakete je pošiljal Stane Gorjanc iz Dachaua, kjer je bil tam zaposlen kot prosti delavec. Pošiljatelj paketa je bil običajno pod tujim imenom. Spominja se tudi, da je bilo v paketu med sporočilom omenjeno tudi njegovo ime in navodilo, da se njemu izroči kruh. Iz teh paketov je Simo tudi dajal Rusom in drugim. Ob neki priliki je Simo rekel dedu, da naj skuša ugotoviti, kako bi se dalo pobegniti. V jeseni 1944 je ugotovil, da bi se dalo iz hale 50x50, ki je imela pri nekem oknu malo pisarno za inženirje, skozi pisarniško okno pobegniti na prosto. Dobil je nalogo, da napravi odtis ključa te pisarne. Odtis je napravil od kita za okno. Ključ je izdelal Rus Peter. Kmalu zatem so štirje Rusi, med njimi tudi Peter, ob polnoči pobegnili. Z njimi je hotel pobegniti tudi sam, pa mu Peter reče, da ne sme, ker mora pomagati še drugim pri pobegu. Kaj se je zgodilo s pobeglimi, niso nikoli izvedeli. Kmalu po tem pobegu je bil organiziran drugi pobeg. Organiziran je bil zaradi tega, ker se je šušljalo, da bodo vse tiste, ki imajo rdeče pike na sredi hrbta, to so bili tisti, ki so hoteli pobegniti, pa jim ni uspelo, ubili. Tak znak je nosil tudi Simo. Zopet je imel nalogo, da pripravi teren. Ta čas je delal v nekem transformatorju, ki je stal med njihovo in civilno halo. Iz tega transformatorja je vodil kanal v civilno halo in je bil tako velik, da se je lahko človek leže splazil skozi. Napravil je načrt in tloris kanala in oznako izhoda. Pri tem pobegu je nameraval pobegniti tudi Simo Čučkovič in še trije Rusi. Vendar mu ni uspelo, saj so neko soboto popoldan ob 14 uri, med tem, ko je Simo šel na potrebo, Rusi pobegnili sami. Pobeg jim je uspel. Zaradi teh pobegov je postal režim v taboriščih ostrejši. Ded osebno ni bil prizadet. Vendar kot opisuje, je življenje v taborišču bilo vse težje, bolan, izčrpan, lačen je dan za dnem imel manjše upanje o svobodi. Vsaki dan so bili deležni mučenja. Ded opisuje dogodek, ko so nekemu mlademu Rusu več ur tiščali gumijasto cev v usta in grlo in ga tako ranili, da je bruhal kri. Nato ga je moral ded odnesti k zdravniku po imenu Fric, ki mu je skušal

zaustaviti krvavitev tako, da je z šivanko šel pod žilo in jo skušal prevezati z sukancem. Po pol ure trpljenja je Rus umrl. Način dela, tega zdravnika ni bil podoben človeku, bil je pravi sadist in mučitelj. Vsak se je bal priti v stik z njim, zato je sam iskal bolnike po barakah. Na svojo pest je organiziral puljenje zob ljudi, enkrat je izpulil 8 zob naenkrat brez injekcije. Slovincu Andreju omanu iz Tržiča. Ob puljenju zob so žrtev držali trije. Spominja se tudi nekega Rusa, ki je z njim skupaj delal, ta je zbolel in potem umiral. Zdravnik Fric je potem prišel k njemu in vpričo njega brusil nož ter mu govoril: "Ali še nisi crknil, jaz imam že pripravljen nož, da te bom obduciral." Ta Rus je kmalu umrl, zvezli so ga v kopalnico in tam ga je obduciral." Čez nekaj časa je ta zdravnik odšel drugam in je na njegovo mesto prišel pravi zdravnik Ivan Matješič, doma iz okolice Opatije. Ta je potem postopal bolj po človeško.

Ded opisuje tudi dogodek, ko je neki Rus, v kuhinji ukradel kruh. Ko so to izvedeli, so ga pazniki tako obrcali in hodili po njem, da so vsega polomili, posebno so ga brcali med noge, da je potem imel moda tako črno in nabreklo, kot bi si jih namazal s črno pasto.

Zaradi hudega mraza so si tlačili za srajco in v čevlje papir. Če so take stvari ugotovili pri dotičnem, je bilo za njega usodno. Tak slučaj je videl ded pri nekem Rusu, ki se je ovil s koncem stare deke ovil. Ko so to opazili, je moral tisto deko držati z iztegnjenimi rokami pred seboj tudi po ves dan na mrazu. Zaradi onemoglosti je padel, zato so ga polili z vodo, ko se je zdramil, so ga pretepli in skakali po njem, da je moral ponovno držati deko, dokler ni omagal.

Konec leta 1944 so z večjim transportom odpeljali tudi Sima Čučkovića. Aprila 1945, ko so deda evakuirali zopet v Dachau, je zvedel, da je bil Simo javno obešen v nekem taborišču, ker je zopet organiziral pobeg.

4.5 Analiza pisem za leto 1945

Zadnje mesece bivanja v taborišču je opravljal različne naloge, vedelo se je, da bo kmalu konec vojne. Nekega dne je zgodaj zjutraj dobil ukaz, da je moral s tovariši iti po krompir. v neznanu stavbo. Ko so prišli v klet in prižgali luč in so se prostori osvetlili, so lahko videli in našli velike količine krompirja, vina v steklenicah, žganja, sira, tekstilnega blaga, kuhanega masla... Pri pregledu so naleteli na nek prostor, kjer so bile na mizi steklenice vina in na pol izpraznjeni kozarci, ostanki sira, kruha in klobas. Videli so tudi dolg rov, na podlagi tega so pozneje Američani dobili v tej hiši 5 SS-ovskih oficirjev. V to klet so šli še večkrat, da so jo izpraznili. Neki dan je šel zopet s to skupino po hrano. Šli so mimo krematorija. Takrat je tudi videl pred krematorijem zloženih kot drva okrog 2000 mrtvih okostnjakov, nekateri so bili že zeleni. Med temi mrtvimi je bil tudi njegov brat Franc, ki je malo pred koncem vojne umrl od izčrpanosti. Vsi ti mrtvi so bili posamično pokopani na pokopališču te so morali voziti in pokopati domačini. Na železniški postaji so videli staro kompozicijo vlaka tovornih vagonov, okrog 30 vagonov, je bilo in v vsakem vagonu polno okostnjakov, mrličev. Istočasno so videli skupino Američanov, med njimi je bila ženska, ki je te vagone snemala s kamero.

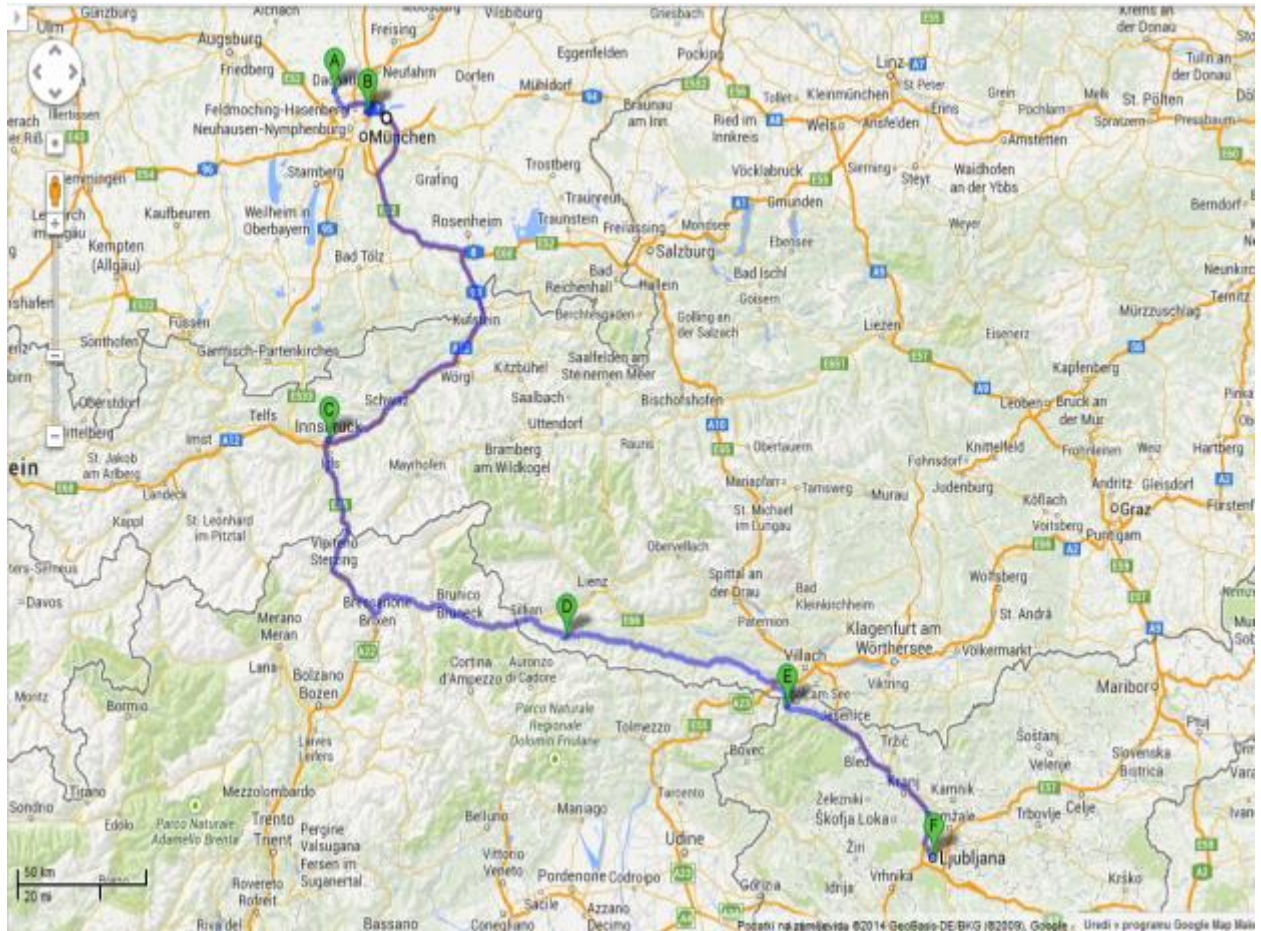
Kmalu zatem so prišli Američani in taborišče osvobodili.

Nekaj tednov pred odhodom v domovino so deda v skupini 300 mož nastanili v kraju Freiman pri Münchnu. V Freimanu so imeli vsak dan 4 ure prostega izhoda v München in okolico. Tu so bili večinoma Slovenci, tukaj sta bila tudi Hameršek in Vilfan, ki sta bila z njim v Selgauu. Na prosotosti je najbolj pogrešal Sima, ki mu ni bilo usojeno, da bi dočakal zaželeno svobodo, za katero se je vseskozi nesebično boril. Simo je bil pravi lik komunista in tovariša, živel je za druge in tudi žrtvoval življenje za druge.

Dne 6. junija 1945 zjutraj so bili pripravljeni za odhod v domovino in se ob 7 uri zjutraj priključili transportu, ki je prišel iz Dachaua. V tem transportu je bilo 35 do 40 kamionov in na vsakem od njih

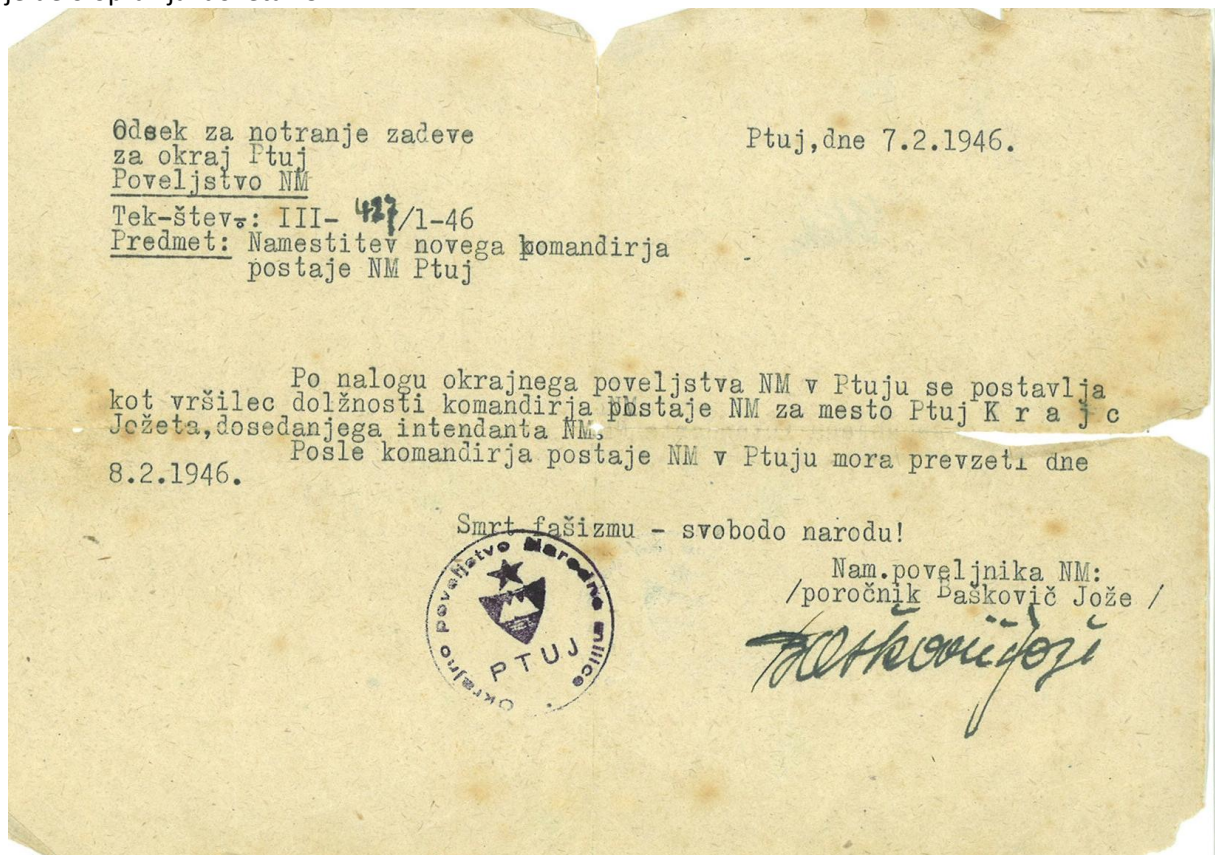
do 30 mož. Potovali so preko Bavarske in Tirolske, skozi Innsbruck, Ziljsko dolino, Koroško in pri Podkorenu prekoračili državno mejo ter ob 24 uri prispeli v Ljubljano, kjer jih je sprejela velika množica Ljubljančanov na Kongresnem trgu. Še isto noč so deda prepeljali v šolo Dravljje. Drugi dan je dobil odpustnico, na kateri je pisalo, da ima 30 dni dopusta in se mora nato javiti na občini. Tako se je končala njegova 46 mesečna pot skozi nemška taborišča in zapore, v katerih je temeljito spoznal metodo nemških nadljudi, ki so bili čisto navadne živine, kot je zapisal ded.

Karta 2: Dedova pot iz taborišča domov.

5 Življenje po vojni

Takoj po vojni je bil 14. Julija 1945 razporejen na Ptuj, kot komandir postaje Narodne milice Ptuj, kjer je delo opravljal do leta 1947.

Slika 7: Odlok o imenovanju za komandirja postaje Narodne milice Ptuj.

Odsek za notranje zadeve
za okraj Ptuj
Poveljstvo NM

Ptuj, dne 1. aprila 1946.

ODPUSTENICA

Za tov. K r a j n c Jozefa .....
10.2. 1910 Brezovici .....
rojen dne .....
1. aprilom 1946 .....
kateri se z ..... 1946. odpušča iz Narodne milice.
14. julija 1945.
V Narodno milico je vstopil dne .....

Smrt fašizmu, svoboda narodu!

Poveljnik NM:

poručnik
Stanek Puc

Slika 8: Odpustnica iz Narodne milice

Ker je pred vojno živel v Tržiču, se je vrnil tja in kot gradbenik delal na cesti Ljubljana - Ježica.

Slika 9: Jože Krajnc na delovišču.

SLOVENIJA CESTE

LJUBLJANA, 21.VIII.1951

GRADNJA CEST IN MOSTOV
LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 38
TELEFON 55-05 — POŠTNI PREDAL 240
TEK. RAČUN ŠT.

P o t r d i l o

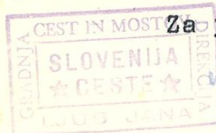
NAŠ ZNAK

IV-8297/51 VAŠ ZNAK

Uradno potrjujemo, da je bil tov. K r a j n o
Jože, rojen 13.II.1910 v Brezovcu OLO Ptuj, sedaj stanujoč v
Zavirju šte. l. p. Tržič na Gorenjskem, zaposlen pri našem
podjetju, oz. pri Gradbenem vodstvu za modernizacijo zvezne
ceste Maribor - Trst - odsek Ljubljana - Ježica v času od
7.VIII.1946 do 31-III.1947, ko je bil premeščen k gradilišču
Bled kjer je služboval do 14.VII.1947 kot predelavec.

Potrdilo se mu izdaja kot dokaz o zaposlitvi,
ker podatki o trajanju zaposlitve niso bili vpisani v njegovo
delovno knjižico.

Vse sile za plan !

Za pers.oddelek

M. G. ...

DZS-2584-51

Biro št. 29-60/51

LP 1182 51

Slika 10: Potrdilo o zaposlitvi v podjetju Slovenija ceste.

Do upokojitve je nato delal v Predilnici Tržič.

Po vojni se mu je na osnovi mednarodne pogodbe kot žrtvi VIVO-EKSPERIMENTOV v koncentracijskem taborišču Dachau priznala odškodnina, za kar je potreboval veliko potrdil.

Dokazovanje je potekalo preko mešane zdravniške komisije Jugoslavije in Nemčije ter preko prič, ki so bile prav tako v taborišču Dachau.

DER HOHE KOMMISSAR DER VEREINTEN NATIONEN FÜR FLÜCHTLINGE
UNHCR-Fonds für Hilfsmassnahmen an Personen, die wegen ihrer Nationalität geschädigt waren
(UNHCR-Entschädigungsfonds)

Nur vom Amt des UNHCR auszufüllen.	mit ..... Anlagen
Eingangsstempel:	Nr. .... Abt. ....
	Empfangsbestätigung erteilt am .....
	Zweiter Teil des Antrages versandt am .....

Es wird gebeten, vor dem Ausfüllen die Anmerkungen zu lesen, Maschinen- oder Blockschrift zu verwenden.

ANTRAG — I. TEIL

an den Hohen Kommissar der Vereinten Nationen für Flüchtlinge,
 Palais des Nations, Genf

Ich stelle hiermit einen Antrag auf Unterstützung aus dem UNHCR-Entschädigungsfonds.

1. Name(n) .....
 Vorname(n) *Josef Kranjc*
 Geschlecht *Männliches*
  2. Geburtsdatum *13. Februar 1910*
 Ort und Land *Belzovec p. Lin kulane Slovenja Jugoslawien*
  3. Jetzige Adresse *Josef Kranjc Trsic, Proletarska 4 Slov. Jugosl.*
  4. Staatsangehörigkeit:
 a) am 1. Januar 1939 .....
 b) am 1. Oktober 1953 .....
 c) Einbürgerung ..... Datum .....
} jugoslawische
  5. Religion *Römisch Katholisch*
  6. Waren Sie am 1. Oktober 1953 Flüchtling im Sinne der Genfer Flüchtlingskonvention vom 28. Juli 1951 ? * JA * NEIN
  7. Waren Sie unter dem national-sozialistischen Regime aus Gründen Ihrer Nationalität unter Missachtung der Menschenrechte geschädigt ? * JA * NEIN
- WENN JA: *K.L. Dachau*
- a) KZ-Aufenthalt ? * JA * NEIN vom *19. VII. 1941* bis *7. VI. 1945*
  - b) Haft ? * JA * NEIN vom ..... bis .....
  - c) Sonstige Verfolgung: .....

* Zutreffendes Feld ankreuzen.

8. Im Falle, dass Sie Ihren Antrag als Hinterbliebener einer Person, die unter dem nationalsozialistischen Regime aus Gründen ihrer Nationalität unter Missachtung der Menschenrechte geschädigt wurde, stellen, sind folgende Angaben über diese Person erforderlich:

- a) Name(n) .....
 Vorname(n) .....
- b) Verwandtschaftsverhältnis der geschädigten Person zu Ihnen:
 * Ehegatte Ehegattin * Sohn Tochter * Vater Mutter
- c) Art der Verfolgung:
 (i) KZ-Aufenthalt ? * JA * NEIN vom ..... bis .....
- (ii) Haft ? * JA * NEIN vom ..... bis .....
- (iii) Sonstige Verfolgung: .....

9. Haben Sie anderweitig ein Gesuch um Entschädigung eingereicht ? * JA * NEIN
 WENN JA: Wo? *Angemeldet an dits Gemeinde*
 Aktenzeichen *Tržič Slov. Jug. in j. 1952*

10. Haben Sie Wiedergutmachungsleistungen erhalten ? * JA * NEIN
 WENN JA: Art der Leistung *lin. der Finanzen* Höhe *2000 DM.*
 Von welcher Stelle *in Bonn* Aktenzeichen .....

Datum *11. Okt. 1950, 1959 v.B/4.-0 1472. Jun. 1969.*

11. Sind Sie bei einer Hilfsorganisation (Wohlfahrtsorganisation) oder bei einem Flüchtlingskomitee registriert ? * JA * NEIN
 WENN JA: Bei welcher/welchem *ZB (Kampferbrüder Jug.)*
 Adresse *Tržič Slov. Jug.*

12. Erlerner Beruf *Meister*

13. Jetzt ausgeübter Beruf *Imobilien - Pensionist*

14. Sind Sie erwerbsunfähig ? *wegen Nischendünngen* * GANZ
in K.L. - ... n. s. w. * TEILWEISE
 * NICHT

15. Ich ermächtige das Amt des Hohen Kommissars der Vereinten Nationen für Flüchtlinge, bei den zuständigen Behörden und Gerichten Auskünfte betreffend alle in diesem Antrag enthaltenen Angaben einzuholen, sowie in etwa vorhandenen Entschädigungsakten Einsicht zu nehmen und Abschriften daraus anzufertigen.

16. Ich erkläre ausdrücklich, dass die vorstehenden Angaben der Wahrheit entsprechen, und ich bin mir bewusst, dass ich bei wissentlich unrichtigen Angaben mit einer Abweisung meines Antrags zu rechnen habe.

Ort: *Tržič*, am ....., Unterschrift .....

* Zutreffendes Feld ankreuzen.

Slika 11: Potrdilo taborišča Dachau za interniranca Jožeta Krajnca.

I Z J A V A

Podpisani Franc Korošec, kmet v Brezovcu št.58.okraj Maribor star 61 let izjavim sledeče:

Spominjam se, da je bil tovariš Jože Kranjc rojen 13.2.1910 v Brezovcu, okraj Maribor nekako sredi avgusta 1941 leta aretiran od nemcev in odpeljan v Ptujске zapore.

Po nekaj mesecih zapora v Ptujju potem odveden v koncentracijsko taborišče Dachau od koder se je vrnil v začetku junija 1945 leta.

Korošec Franc

Izjavljam , da nisem v odzgoraj navedenemu v nobenem sorodstvu.

Kakor Franc Korošec izjavljam tudi jaz Frančiška Brlek , gospodinja stanujoča v Brezovem št.58. okraj Maribor stara 32 let. Da je bil zgoraj omenjeni Jože Kranjc aretiran od nemcev sredi avgusta 1941 leta in odpeljan v Ptujске zapore,po nekaj mesecih odpeljan v taborišče Dachau,od koder se je vrnil začetkom junija 1945 leta.

S.F.   -   S. N.

Brlek Frančiška

Slika 12: Izjavi Franca Korošca in Frančiške Brlek o aretaciji in internaciji v Dachau.

P O T R D I L O .

S tem se od strani tukajšnjega KLO-ja potrjuje, da je bil tov.
K R A J N C J o ž e-roj. 13.II.1910 v Brezovcu 56, sedaj stanujoč v
Tržič - Zavirje št.1 dne 18.8.1941 od strani nemških okupacijskih oblas-
ti aretiran in odveden v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je kot
interniranec prebil do 7.VI. 1945.
To potrdilo se imenovanemu izdaja radi regulacije sližbenega razdobja in
je v druge svrhe neuporabno.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Tajnik:

/Karel Trnava/

Kelcyfranc

Predsednik:

/Zoran Ivanc/

Zoran Ivanc

Slika 13: Potrdilo Krajevnega ljudskega odbora, da je bil Jože Krajnc v Dachavu.

Der Bundesminister der Finanzen

V B/4 - O 1472 Jug. 169

Bonn, den 11. Dez. 1959
Rheindorfer Str. 108 - Tel. 30131

Herrn
Josef K r a j n o

T r ž i č/Kr. Kranj/Jugoslawien
za virje št. 1

Betr.: Fürsorge für überlebende Opfer von Menschenversuchen

Auf Ihren Antrag vom 16.6.1953 auf Gewährung einer Beihilfe als überlebendes Opfer von medizinischen Menschenversuchen habe ich Ihnen einen Betrag von 2.000,00 DM bewilligt.

Der Interministerielle Ausschuß, der über diese Fälle entscheidet, hat trotz einiger Bedenken angenommen, daß Sie im Konzentrationslager Dachau in unzulässiger Weise als Versuchsperson mißbraucht worden sind. Ich bedauere diese Vorkommnisse im Konzentrationslager außerordentlich, hoffe aber, daß der erwähnte Betrag dazu beiträgt, Ihre wirtschaftliche Lage zu erleichtern und Ihren Gesundheitszustand zu bessern.

Für den Fall, daß Ihnen nach den Vorschriften des Bundesentschädigungsgesetzes (BEG), in der Fassung des Gesetzes vom 29.6.1956 (BGBl. I S. 562), eine Entschädigung für die im Konzentrationslager erlittene Gesundheitseinbuße zugebilligt werden sollte, gilt die gewährte Beihilfe als Vorschuß auf diese Entschädigung.

In Ihrem Antragsbogen haben Sie keinen Zahlungsweg angegeben. Ich darf daher bitten, mir ein Konto benennen zu wollen und stalleanheim, sich vorher durch ein Bankinstitut oder eine Sparkasse beraten zu lassen.

Im Auftrag
gez. Dr. Blessin

Beglaubigt

J. Anestalla
Anestalla

Slika 14: Odločba nemškega finančnega ministrstva o odškodnini.

KOMISIJA ZA ODREĐJIVANJE NAKNADE LICIMA
ČIJA SU IMOVINSKA PRAVA LIKVIDIRANA NA
OSNOVU MEDJUNARODNIH UGOVORA
Br.U- 2029/ /Vivo-17

20. jula 1964. g.
B E O G R A D

Komisija za određivanje naknade licima čija su imovinska prava likvidirana na osnovu medjunarodnih ugovora, na osnovu člana 1, 4 i 6 Uredbe o davanju naknade licima na kojima su vršeni opiti u nacističkim logorima, Naredbe Saveznog sekretara za finansije o načinu određivanja visine naknade licima na kojima su vršeni opiti u nacističkim logorima /"Službeni list SFRJ", br.16/64/ i člana 201 Zakona o opštem upravnom postupku, rešavajući po zahtevu Krajnc Joža, iz Brezoveca br.38, pošta Cirkulane, Slovenija, donosi ovo

R E Š E N J E

1. KRAJNC JOŽE ima pravo na naknadu kao žrtva vivo-eksperimenta izvršenog na njemu u nacističkom koncentracionom logoru Dahau i razvrstava se u V /petu/ kategoriju korisnika naknade sa 10 bodova.

Iznos naknade Komisija će odrediti pošto rešenja po svim blagovremenim zahtevima za naknadu postanu konačna i pošto se utvrdi vrednost jednog boda.

2. KRAJNC JOŽU isplatiti u roku od 30 dana pošto ovo rešenje postane konačno predujam od 1,000.000.- /jedan milion/ dinara po odbitku 285.714.- /dve stotine osamdeset pet hiljada sedam stotina četrnajest/ dinara, koliko mu je po ovom osnovu već isplaćeno.

O b r a z l o ž e n j e :

Zahtevom od 15.VI 1953. g. Krajnc Jože traži priznanje prava na naknadu kao žrtvi vivo-eksperimenta. Stranka je navela da su je za vreme rata nacisti odveli u koncentracioni logor Dahau i da su tamo na njoj vršeni vivo-eksperimenti, usled čega joj je oštećen organizam i umanjena radna sposobnost.

Komisija je na osnovu provedenog postupka i izvedenih dokaza utvrdila da je stranka za vreme rata prinudno odvedena

od nacista u koncentracioni logor Dahau; da su u tome logoru na njoj vršeni vivo-eksperimenti zaraze malarijom i da su ti eksperimenti ostavili trajne štetne posledice.

Da je stranka za vreme rata bila odvedena u koncentracioni logor Dahau utvrđeno je iskazima saslušanih svedoka: Lauter Valentina, Kern Franca, oba iz Kranja i dr., objavom Štaba za repatrijaciju vojnih zarobljenika i interniraca, Ljubljana, br.1508 od 7.VI 1945.g. i izveštajem Medjunarodnog crvenog krsta u Arlosenu, br.70531 od 13.V 1957.

Da su na stranci vršeni vivo-eksperimenti utvrđeno je nalazom i mišljenjem mešovite jugoslovensko-nemačke lekarske komisije, obrazovane u smislu Protokola zaključenog sa SR Nemačkom 11. oktobra 1956. Ta Komisija je do takvog svog nalaza došla na osnovu podataka pruženih od stranke i na osnovu neposrednog pregleda same stranke, izvršenog maja 1959.

Lekari veštaci, odredjeni na osnovu člana 9 navedene Uredbe, prihvatili su nalaz i mišljenje jugoslovensko-nemačke mešovite lekarske komisije u pogledu vršenja vivo-eksperimenta i utvrdili da su vivo-eksperimenti na organizam i radnu sposobnost stranke ostavili najlakše posledice, pa da bi stoga stranku trebalo razvrstati u V /petu/ kategoriju korisnika naknade.

Definitivni iznos naknade stranci će se odrediti u smislu člana 10 navedene Uredbe, kada se okonča postupak po svim blagovremeno podnetim zahtevima za priznavanje prava na naknadu.

Prema članu 12 navedene Uredbe stranci se ima priznati pravo na predujam od 1.000.000.- /jedan milion/ dinara. Kako je ona do sada po ovom osnovu primila predujam od 285.714.- /dve stotine osamdeset pet hiljada sedam stotina četrnajest/ dinara, to se isti ima odbiti, tako da joj se na osnovu ovog rešenja ima isplatiti na ime predujma još razlika od 714.286.- /sedam stotina četrnajest hiljada dve stotine osamdeset šest/ dinara.

Na osnovu svega napred izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

Protivu ovog rešenja dozvoljena je žalba Saveznom sekretarijatu za finansije u roku od 15 dana od prijema rešenja. Žalba se podnosi preko Ureda za zaštitu jugoslovenske imovine u inostranstvu, Beograd, Kneza Miloša broj 26.

KOMISIJA ZA ODREĐIVANJE NAKNADE LICIMA
ČIJA SU IMOVINSKA PRAVA LIKVIDIRANA NA
OSNOVU MEĐUNARODNIH UGOVORA

Br. 17 — 79/1-65 Viv — 17
12. maja 1967.
Beograd

MA/IP

KRAJNC JOŽE

BREZOVEC 38

p. Cirkulane
SR Slovenija

Na osnovu rešenja Komisije — ~~Savetnog odbora za likvidaciju~~
br. U-2029/1 od 20.7.1964. priznato vam je pravo na naknadu kao žrtvi
vivo-eksperimenta i razvrstani ste u V kategoriju sa 10 bodova.

Po napred navedenom rešenju isplaćeno vam je

N. Din. 33.462,05

Od iznosa zadržanog u smislu čl. 11 Uredbe, o čemu ste
izvešteni, pripada vam još po 1 bodu N. Din. 131,10, što
za 10 bodova iznosi . . . . . N. Din. 1.311,--

Prema tome, naknada koja vam je priznata iznosi ukupno N. Din. 34.773,05

Za naknadni iznos od N. Din. 1.311,-

(slovima: n.din. jedna hiljada tri stotine jedanaest)
dat je nalog banci da vam se isplati.

Sa tim je isplata naknade po napred pomenutom rešenju okončana.

PREDSEDNIK KOMISIJE,

Milena Bubalo

Slika 16: Potrdilo o odškodnini

Kranjc Jože
Brezovec 38
pošta Cirkulane
Slovenija

Predmet : vivo-eksperimenti.
Broj U-921/1

Državni sekretariat za poslove finasija.
B E O G R A D.

Na vašo zahtevo Vam pošiljam originalno čpotrdilo N B centrala za Slovenijo o odkupu nemških mark ki sem jih prejel kot akontacijo na vivo-eksperimente. Akontacija je znašala 2.000 mark.

Ker sem se med tem časom preselil iz Tržiča Virje 1 Vas prosim da nadalje upoštevate zgoraj navedeni naslov.

Tovariški pozdrav.

K r a n j c J o ž e .

Kranjc Jože

Slika 17: Obvestilo o prejemu odškodnine iz Nemčije.

Leta 1969 si je s Frido Pintarič ustvaril novo družino. Imela sta dve hčeri, Vesno in Tanjo, Lukovo mamo.

SOCIALISTIČNA FEDERATIVNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

Občina P t u j
 Matični urad Cirkulane
 Opr. št. 20-203 /69-3
 Datum 26.7.1969

Taksa po tar. štev. 11
 ZUT v znesku 3 din
 je plačana in na vlogi predpi-
 sano uničena.

Izpisek iz poročne matične knjige

Lastnik 1969 stran 267 zap. št. 21 Datum vpisa 26. julij 1969

Dan, mesec, leto in kraj sklenitve zakona		26.(šestindvajseti) julij 1969, Cirkulane	
Priimek in ime		ženina	neveste
		KRAJNC Jožef	PINTARIČ Frida
Dan, mesec in leto rojstva		13.2.1910	14.8.1942
Kraj in občina rojstva		Brezovec, Ptuj	Veliki vrh, Ptuj
Državljanstvo		jugoslovansko	jugoslovansko
Prebivališče (kraj občina)		Brezovec št. 38, Ptuj	Brezovec št. 14, Ptuj
Priimek, ime in rojstni podatki	očeta	KRAJNC Franc	
	matere	KRAJNC Marija	PINTARIČ Angela
Priimek in ime	prič pri sklenitvi zakona	1.	GORJANC Stane, Kranj, Tomšičeva št. 6
		2.	MAJCENOVIČ Jožef, Brezovec št. 10
	in prebivališče pooblaščenca ali tolmača		
	uradne osebe, pred katero je bil zakon sklenjen		
matičarja		ŽURAN Martin	
		KLAJDERIČ Jože	
Izjava zakoncev o njihovih priimkih in druge izjave		Zakonca sta se sporazumela za skupni priimek "Krajnc"	
Pripombe in popravki:			
Poznejši vpisi in zaznambe:			

Jože Klajderič
 matičar
 Jože KLAJDERIČ br. 11,19

1871-XLIV-4474-68 to 792 68

Slika 18: Izpisek iz poročne matične knjige, 26. 7. 1969.

Po letu 1947, ko je prostovoljno izstopil iz Narodne milice, na političnem področju ni bil več dejaven. Živel je umirjeno družinsko življenje. Ko se je upokojil, se je z družino preselil v rojstni kraj Brezovec, kjer je živel do smrti leta 1985.

6 ZAKLJUČEK

Po analizi pisem in raznih dokumentov sva ugotovila, da je Jože Krajnc v svojem življenju veliko doživel in pretrpel. O svojih doživetjih ni veliko govoril, kot se spominjata obe njegovi hčerki. Beseda mu je lažje stekla, če jo je zapisal.

Prvo hipotezo, da je bil ded član Komunistične partije, sva potrdila, saj je leta 1935 začel sodelovati s komunisti, meseca marca pa je bil sprejet v članstvo Komunistične partije.

Drugo hipotezo, da je bil prostovoljec v španski vojni, lahko samo delno potrdiva. Jože Krajnc se je javil za prostovoljca, bil mobiliziran, vendar v Splitu aretiran, zaprt, večkrat zaslišan in prepeljan v Ljubljano, kjer je nato bil izpuščen. V Španijo ni nikoli prispel.

Tretjo hipotezo, da je drugo svetovno vojno preživel kot taboriščnik, sva potrdila in podprla z različnimi dokazi, ki pričajo o tem.

Četrto hipotezo, da bo po vojni ponovno politično dejaven, lahko potrdiva oz. zavrževa. Politično dejaven je bil namreč samo dve leti, nato pa se je s politike umaknil in živel umirjeno družinsko življenje.

Zadnjo hipotezo, da je kot žrtev taborišča upravičen do odškodnine, lahko tudi potrdiva, saj o tem pričajo mnoga dokazila, ki sva jih navedla v raziskovalni nalogi.

Ko sva brala pisma, sva izvedela veliko o življenju med drugo svetovno vojno. Pri pouku smo govorili o trpljenju taboriščnikov. O zapiranju ljudi, zaslišanjih, podtalnem delovanju slišiš v medijih ali v šoli. Drugače je, če to doživi nekdo, ki je blizu tebi, kljub temu da Luka deda nikoli ni spoznal. Niti v sanjah si ne moreva predstavljati trpljenja, ki ga je Jože Krajnc prestajal v Dachauu. Te spomine je zelo dobro skrival. Mama pravi, da nikoli ni pripovedoval o vojnem času. Tudi sama je veliko izvedela o življenju svojega očeta med branjem pisem.

Grozote druge svetovne vojne se ne smejo ponoviti. Ne smemo dopustiti, da bi kdo delal poskuse na ljudeh ali kakorkoli nečloveško ravnal z nami.

7 SEZNAM FOTOGRAFIJ

Slika 1: Primer za naju neberljivega zapisa.....	7
Slika 2: Potrdilo krojaškega mojstra o opravljanju vajeništva pri krojaškem mojstru.	8
Slika 3: Prva stran vojne knjižice.....	9
Slika 4: Osebni podatki v vojaški knjižici.....	9
Slika 5: Podatki o rekrutu	10
Slika 6: Izpis iz spletne evidence taborišča Dachau	13
Slika 7: Odlok o imenovanju za komandirja postaje Narodne milice Ptuj.....	19
Slika 8: Odpustnica iz Narodne milice	20
Slika 9: Jože Krajnc na delovišču.....	21
Slika 10: Potrdilo o zaposlitvi v podjetju Slovenija ceste.....	22
Slika 11: Potrdilo taborišča Dachau za interniranca Jožeta Krajncu.	24
Slika 12: Izjavi Franca Korošca in Frančiške Brlek o aretaciji in internaciji v Dachau.	25
Slika 13: Potrdilo Krajevnega ljudskega odbora, da je bil Jože Krajnc v Dachavu.	26
Slika 14: Odločba nemškega finančnega ministrstva o odškodnini.....	27
Slika 15: Odločba Komisije o odredbi odškodnine z dne 20. 6. 1964.....	29
Slika 16: Potrdilo o odškodnini	30
Slika 17: Obvestilo o prejemu odškodnine iz Nemčije.	31
Slika 18: Izpisek iz poročne matične knjige, 26. 7. 1969.....	32

8 SEZNAM PISEM

Marec 1941.

Poleti 1941 do konca 1941.

Januar 1942.

Februar 1942.

Marec, poletje 1942.

Zadnji meseci 1942.

Prva polovica leta 1943.

Junij 1943.

Avgust, september 1943.

Začetek leta 1944.

Jesen 1944 (3 pisma).

Zima 1944.

Konec leta 1944.

Zadnji meseci bivanja 1945.

Aprila 1945.

Junij 1945.

9 SEZNAM KART

Karta 1: Pot iz starega piskra v Celju do Dachaua	13
Karta 2: Dedova pot iz taborišča domov.	18